

Corsendonk bier

Pater zacht en donker

Agnus pittig en blond

CORSENDONCA

Trimestriële tijdschrift
15de jaargang
Nr. 3 september 1999
ISSN 0779-5785

V.l. Roger Van Mierlo
Draalboom 4
2360 Oud-Turnhout

Kantoor van afgifte - Oud-Turnhout

VOOR AL UW FEESTEN

ALTA RIPA

Engelstraat 6 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/45.01.01

VERZEKERINGSKANTOOR

JAN AERTS

ALLE VERZEKERINGEN

St. Antoniusstraat 20 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/42.30.92

© **CORSENDONCA** : Alle artikels overgenomen uit ons driemaandelijks tijdschrift moeten de vermelding "*Uit Corsendonca*" dragen, met de jaargang, nummer, pagina en de naam van de auteur.

Omslagillustratie : uitbeelding van Corsendonkse Augustijnernonniken tijdens de stoet ter gelegenheid van de 100-jarige zelfstandigheid op 6 juli 1958.

CORSENDONCA

Voorwoord

De traditie wordt weer alle eer aangedaan: als de vakantie voorbij is, vindt u weer een nieuw nummer van "*Corsendonca*" in de bus. Hopelijk zijn de afgelopen weken voor u een heerlijke tijd geweest en heeft u goed kunnen uitrusten, op verhaal gekomen of heeft u zaken gedaan waarvan u al lang droomde. Maar elk einde luidt weer een nieuw begin in. In september start ook voor *Corsendonca* weer een nieuw werkjaar. En het belooft weer een bijzonder druk jaar te worden. Er wordt ijverig gewerkt om het nieuwe kunst- en heemmuseum Het Hofke van Chantraine op te starten. Tijdens de vakantiemaanden hebben we met onze verschillende partners en *M in O*, Monument in Oprichting, de firma waarmee we samenwerken om ons nieuw project te realiseren, nog verschillende contacten gehad met het oog op de samenstelling van de definitieve plannen. Het museumproject biedt in ieder geval heel wat mogelijkheden en gaat Oud-Turnhout een stuk van zijn cultureel erfgoed terugbezorgen. Met het oog op het verkrijgen van een tweede beurs bij de Koning Boudewijnstichting hebben we een goed gefundeerd dossier ingediend. Hopelijk weet de Stichting deze nota te appreciëren, zodat het museumproject nog een extra financieel duwtje in de rug krijgt. Uiteraard behelst een heemkundewerking niet alleen de uitbouw van een museum. We tellen niet alleen af tot het laatste jaar van dit millennium. 2000 is voor *Corsendonca* ook een feestjaar, want dan zal onze vereniging net 20 jaar bestaan. En dit mogen we natuurlijk niet onopgemerkt voorbij laten gaan! We werken dan ook ijverig aan een opvallend feestprogramma. En dat kost natuurlijk heel wat tijd en energie, die we er evenwel graag voor over hebben!

Wim van Hout
Voorzitter

De soldaten van Oosthoven en Oud-Turnhout.

In het juninummer van 1998 van "Corsendonca" verscheen een artikel waarin we zoveel mogelijk informatie zochten over de gesneuvelden van Oosthoven tijdens de eerste wereldoorlog. Hierop kregen we een aantal reacties. Onder de ± 35 000 militairen die tijdens de eerste wereldoorlog sneuvelden bevonden er zich niet alleen 10 jongens uit Oosthoven, maar mogen we zeker ook de gesneuvelden uit het Centrum en Schoonbroek niet vergeten. Tevens willen we ruim aandacht besteden aan de Oud-strijders en andere soldaten uit die tijd. Hieronder drukken we daarom een lijst af met al de gesneuvelden van Oud-Turnhout. Deze soldaten waren op het ogenblik van hun oproeping inwoners van Oosthoven of het Centrum. Aan deze groep willen we nu 80 jaar na het einde van deze wereldbrand eer brengen. We trachten een volledige levensloop samen te stellen en daarbij willen we ook de Oud-Turnhoutse soldaten die deze gruwelijke oorlog overleefd hebben niet vergeten. We zijn opzoek naar zoveel mogelijk informatie over de volgende personen:

Voor Oosthoven:

Naam van de gesneuvelde	Geboorteplaats en -datum	Overlijdensplaats en -datum
Lodewijk Brijs	Oud-Turnhout, 02/02/1890	Sector Everdingen, 27/04/1918
Jan Frans Alfons Gorris	Turnhout, 28/09/1884	Cabour (Adinkerke), 06/03/1918
Christiaan Koyen	Meer, 27/03/1886	Bonnine Namen, 23/08/1914
Adrianus Augustinus Leppens	Oosthoven, 11/01/1894	De Panne, 12/02/1916
Ferdinand Panis	Oosthoven, 06/10/1880	Sneek (NL), 24/05/1917
Lodewijk Panis	Retie, 15/08/1892	Haacht, 27/08/1914
Victor Smets	Retie, 26/05/1894	Oostnieuwkerke Roeselare, 03/10/1918
Franciscus Leopold Van Ostade	Oud-Turnhout, 17/03/1894	Cabour (Adinkerke), 20/10/1918

Cornelius Augustinus Van Deun Oosthoven, 28/06/1896
Maldegem, 20/10/1918
Jozef Vercalsteren Herselt, 21/09/1893
Oosthoven, 15/03/1919

Voor Centrum:

Naam van de gesneuvelde	Geboorteplaats en -datum	Overlijdensplaats en -datum
August Leo Borgmans	Oud-Turnhout, 14/09/1891	Antwerpen, 21/02/1919
Jan Baptist Cavents	Oud-Turnhout, 20/08/1893	Moorslede, 30/10/1918
Hendrik Louis Dockx	Oud-Turnhout, 14/10/1891	Lier, 04/10/1914
Jan Baptist Goris	Arendonk, 20/12/1894	Adinkerke Cabour, 09/01/1916
Amandus Jozef Goris	Geel, 21/12/1887	Nieuwpoort, 07/11/1914
Antoon Aloïs Nuyens	Oud-Turnhout, 20/08/1883	Zarren (Veurne), 12/11/1918
Hendrik Frans Van der Steen	Oud-Turnhout, 18/04/1894	Moorslede Isegthem, 14/10/1918
Frans Jozef Van Dun	Turnhout, 10/03/1888	Nieuwpoort, 04/11/1914
Jan Baptist A. Van Echelpoel	Geel, 26/07/1886	Sint-Georges, 22/10/1914
Henricus Verachtert	Tessenderlo, 03/04/1889	Holsbeek, 10/09/1914
Jozef Jan Frans Wens	Oud-Turnhout, 25/12/1892	Wilrijk, 05/10/1914

Alle andere informatie over deze periode is welkom bij:

Ludo Vanwuytswinkel, Schuurhoven 52, 2360 Oud-Turnhout. tel: 014/41.72.08

Van links naar rechts: Gaston Waterschoot, Mie Waterschoot - Van Dijk, Simon Van Dijk en Fonne Mertens.

Dorpsfiguren.

Simon Van Dijk

Een dorpsfiguur die niet mag ontbreken in de annalen van Oud-Turnhout is Simon Van Dijk. Simon was een aangetrouwde grootnonkel langs moeders zijde. Hij woonde samen met zijn vrouwtje Martha, een klein pieterig ding, in het dorp met als naaste gebuuren Jan Jacobs en Jef Van Gelder.

Hij was één van de eerste socialisten van ons dorp, nochtans was zijn vrouwtje afkomstig uit een diep christelijk gezin, maar daar stoorde hij zich niet aan; hij kwam ten volle voor zijn overtuiging uit, zeker wanneer hij met de kermis of tijdens een feestdag een borreltje te veel op had. Dan klopte hij zich op de borst en riep voor al die het horen wilde: "Ik ben socialist"! Misschien deed hij dat wel om zijn vrouwtje in het harnas te jagen, want thuis had de brave man echter niets te zeggen en liep hij geheel in 't gareel van zijn vrouwtje.

Niettegenstaande zijn socialistische overtuiging ging hij iedere zondag toch naar de mis waarin hij dan, samen met zijn dorpsgenoten, met veel overtuiging te communie ging.

Tot op zekere zondag pastoor Floren hem, mede naar aanleiding van Nonkel Simon zijn socialistische overtuiging, in 't zicht van al de kerkgangers, de communie weigerde.

Die bewuste zondag had hij zoals naar gewoonte samen met de andere gelovigen op de communiebank plaatsgenomen, maar pastoor Floren die de communie aan het uitreiken was, negeerde hem. Tot driemaal toe liep hij Simon die daar tussen de andere gelovigen aan de communiebank zat gewoon voorbij, net of hij daar niet was, en dit in 't zicht van al zijn dorpsgenoten. Dit was te veel voor de brave man. Men zag hem nadien nog wel

eens in de kerk met Kerstmis of op een andere feestdag, maar dat was dan alleen maar om zijn vrouwtje een plezier te doen. Aan de communiebank heeft hij echter nooit meer plaats genomen, hij ging niet meer te communie. Men had hem tot in het diepste van zijn ziel gekrenkt.

Ook andere pesterijen moest hij zich, omwille om zijn overtuiging, steeds laten welgevalen.

Nonkel Simon was postbode van beroep. Hij bedeelde de post in Schoonbroek. In die tijd was het postkantoor van Oud-Turnhout Centrum gevestigd in de Kerkstraat. De inwoners van Oosthoven werden bedeed door het postkantoor van Turnhout. Nonkel Simon trok dagelijks van uit het Oud-Turnhouts postkantoor in de Kerkstraat met zijn postzak vol brieven en kranten op de fiets naar Schoonbroek. Hij kende er iedereen en wanneer hij iemand ten dienste kon zijn deed hij dat.

Zijn ronde begon aan het Zwaneven. Van het Zwaneven trok hij naar Rhoode om zo in Schoonbroek te belanden. Na in Schoonbroek zelf zijn ronde gedaan te hebben ging het dan in de richting van de Bremelhof en Kortijnen, om dan zo via de Hoeve en Kindschot terug naar Oud-Turnhout-Centrum te keren. Jaren lang heeft hij zo door weer en wind tot in de verste uithoeken van deze zeer landelijke en uitgestrekte parochie de brieven rondgedragen

Toen hij wat ouder werd gebeurde het al wel eens dat hij tijdens de wintermaanden, wanneer de sneeuw 30 cm dik lag en het geen weer was om een hond door te jagen, zeker niet op de meestal niet verharde landelijke wegen van toen, dat hij de post voor de bewoners van de Bremelhof en de Hoeve al eens mee gaf aan hun kinderen die in Schoonbroek school liepen. Daar de school reeds om halfvier gedaan was geraakte de brieven daarmee hoogstens een half uur later op hun bestemming, en

voor Simon bespaarde dat een geploeter door de sneeuw en ijs naar dat verre gehucht.

Maar schone liedjes duren niet lang, ook hier speelde zijn overtuiging hem parten. Het kostte hem zelfs bijna zijn job. Wat was er nu gebeurd? Zoals reeds gezegd gebeurde het in de winter al wel eens dat hij de post voor die ver afgelegen gehuchten met de kinderen van de bewoners aldaar meegaf. Dit was lange tijd geen probleem geweest. Maar toen de boer van de Bremelhof, hij was de enige van den omtrek, zich abonneerde op een krant, stond hij er op dat de postbode zelf hem de krant aan huis bestelde. Weer of geen weer hij wilde niet dat zijn krant met de kinderen werd mee gegeven. Hij ging daarvoor zelfs reclameren bij de post, zodat Simon met de fiets aan de hand dagelijks door sneeuw en ijs zo'n 3 km. ver moest baggeren om de boer zijn gazet te bezorgen. Ook wanneer er geen briefwisseling was, en dat gebeurde zeer vaak, moest mijn Oom de krant toch aan huis van de abonnee brengen. Boer Kuypers, lid van de kerkfabriek van St.-Job in Schoonbroek en overtuigd katholiek, deed dit alleen maar om hem te koeioneren, omdat hij wist dat Simon socialist was. Dank zij de reclamatie van Bremelhof boer om het meegeven van de post aan zijn kinderen, heeft Nonkel Simon toen nog goed moeten praten, en was het dank zij zijn jaren trouwe dienst dat er geen represailles werden genomen. Gelukkig maar, hij was toen al achteraan in de vijftig op enkele jaren van zijn pensioen.

Nonkel Simon was ook een fervent duivenliefhebber, maar mocht zelf van zijn vrouwtje geen duiven houden. Daarom beleefde hij zijn passie bij de duivenhokken in de tuin van mijn grootmoeder die schuins over hem woonde. Haar zonen speelden reeds vanaf hun veertiende jaar met de duiven en de duivenhokken waren, nadat zij beiden getrouwd waren, bij mijn grootouders blijven staan.

Wanneer dan de duiven van Quivrain, Noyon of van andere vluchten thuis verwacht werden, stond hij 's zondags morgens als eerste in de tuin van mijn grootmoeder om op de duiven te letten. Menig maal heeft hij, zonder dat zijn gade het wist, op een duif ingezet die volgens hem in zéér goede conditie was, en bij mijn nonkels maar derde of vierde getekend stond. Meestal was het die duif die prijs vloog. Ik zie hem nog staan, vooraan in de tuin, met zijn uniform van postbode aan, waar hij zéér fier op was. Die iet-wat slanke figuur met grijsig haar en dito snor, de lucht afspiedend, wachtend op de duiven die zouden vallen, met een stokje in zijn mond dat van links naar rechts tussen zijn lippen gleed, want roken deed hij niet.

Simon Van Dijck was de filosoof van ons dorp. Hij was iemand die wanneer men over het socialisme begon niet meer te stuiten was, en zeker niet als hij wist dat zijn vrouwtje niet in de omtrek was. Hij werd nochtans door velen niet begrepen, zeker niet bij zijn schoonfamilie.

Nonkel Simon was een bezadigd man die alleen maar probeerde om onder het gezag van zijn eega uit te geraken, maar die daar niet tegenop gewassen was.

Om de kerk in 't midden te houden en de lieve vrede te behouden gaf hij steeds toe, maar aan zijn ideaal viel niet te tornen.

Nonkel Simon, onze generatie heeft u nog niet vergeten!

Isidoor Mertens mei 1999.

Uitbundige eeuwfeestviering te Oud-Turnhout

Een Kempisch festijn van folklore en jolijt.

Het is alweer meer dan veertig jaar geleden, en intussen werd reeds de 125ste verjaardag gevierd. Maar op 6 juli 1958 vierde Oud-Turnhout het feit dat zij honderd jaar geleden hun onafhankelijkheid verwierven ten opzichte van Turnhout en gans het dorp heeft deze gebeurtenis toen met luister gevierd.

Maanden op voorhand werd er reeds stiekum getekend, getimmerd, gepoetst en geschilderd om alles toch maar op tijd klaar te krijgen. En inderdaad: alles kwam netjes op tijd en prachtig in orde. De ontwerper van de stoet E. H. Remi Lens en Theo Op de Beeck, die de leiding had over de uitvoering, mogen dan met heel hun ploeg hierom gelukgewenst worden.

Toen op 6 juli 1958 de grote dag was aangebroken werd deze ingezet in de Sint-Bavokerk door E. H. Wijnants, die er een plechtige dankmis gevolgd door het Te Deum opdroeg.

Gans het gemeentebestuur en talrijke personaliteiten woonden deze plechtigheid bij in de bomvolle parochiekerk van Sint-Bavo. Op de steenweg op Mol heerste er kort na de middag een grote bedrijvigheid want daar werd de historische stoet gevormd, die te drie uur vertrok.

Het weertje was van de partij en grote scharen kijkklustige waren voor de stoet naar Oud-Turnhout getrokken. Zij zullen zich deze moeite niet hebben berouwd! De stoet was enig.

Ruiters van de B. J. B. baanden de weg, onmiddellijk gevolgd door de wagen van Corsendonck met de patrones St.-Agnes en de uitbeelding van de kloosterdreef, zingende Augustijnen en een kopiist uit de Middeleeuwen. De volgende groep stelde de

Sfeerbeelden uit de stoet van 6 juli 1958:

Boven de wagen van Corsendonk met de patrones St.-Agnes.

Onder Maria Van Hongarije met gevolg op Valkenjacht.

(Foto's Eddy Van Dooren)

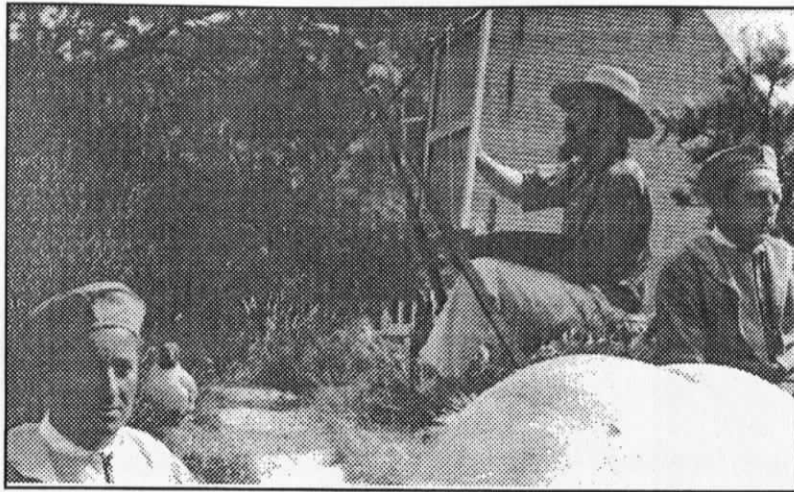

vermaarde godgeleerde Johannes Driedo voor met zijn leerlingen en dan volgde de Heer Van der Beken-Pasteel, heer van Corsendonck en de bewerker van de zelfstandigheid; hij was de eerste burgemeester. Daarna volgde de wagen die een uitbeelding was van "De Liereman", het vermaarde natuurreservaat waarop kunstschilder Alfons Waterschoot lustig penseelde zoals eens zijn voorganger Sohie deed. Een groep kinderen stelde de rijke fauna en flora van het reservaat voor en enkele mooie uitgedoste ruiters waren het gevolg van Maria van Hongarije, die in haar geliefkoosd domein op valkenjacht ging.

De parochie St.-Antonius van Oosthoven was vertegenwoordigd door een wagen met de abt St.-Antonius, de gilde, de kantwerksters en O.-L.-Vrouw ter Sneeuw. De wagens van St.-Job, patroonheilige van Schoonbroek, was gevolgd door bedevaarders. De daaropvolgende groep bracht een herinnering aan de evolutie van het boerenleven.

De wagen van de St.-Bavoparochie bracht een kunstvolle maquette van de geklasseerde kerk met mooie reproducties van de glasramen, gevolgd van een groep die de Kempische vroomheid uitbeeldde en van de mijnwerkers en de vierende gilde. Het Rode Kruis, pompiers, het korps van de burgerlijke bescherming en de verschillende afvaardigingen van de verenigingen met hun vaandels besloten de stoet. De drie lokale fanfares stapten eveneens mee op. Na de stoet had een korte hulde aan de gesneuvelden plaats.

Van op de pui van het gemeentehuis schouwden de personaliteiten de stoet. Naast de geestelijkheid van de verschillende parochies en het voltallige gemeentebestuur, onder leiding van burgemeester Alfons Van Loon, waren daar nog aanwezig: Z. E. H. deken Reynen, Hoogerw. Heer Gregorius

Sfeerbeelden uit de stoet van 6 juli 1958.

Boven: Alfons Waterschoot aan 't werk in de "Liereman".

Onder: Joannes Driedo met zijn leerlingen gevolgd door burgemeester Vander Beken-Pasteel

(Foto's Eddy Van Dooren)

Célest Waterschoot prelaat der abdij van Postel de volksvertegenwoordigers Peeters en Tanghe, de h. Claes inspecteur van het Lager Onderwijs, de h. J. Schellekens provinciaal architect, de h. Van den Hove d'Ertsenrijck voorzitter van de Turnhoutse rechtbank en verscheidene personaliteiten uit burgerlijke en kerkelijke kringen.

Na de stoet begaven de genodigden zich naar het Gildenhuis waar hen door de gemeenten een receptie en een feestmaal werd aangeboden. In zijn feestrede bracht burgemeester Alfons Van Loon, die de gemeente op de dag der viering juist 10 jaar met wijs beleid bestuurde, hulde aan de overheidsinstanties na alle aanwezigen hartelijk te hebben verwelkomd. In rake bewoordingen bracht hij een overzicht van het historiek van de gemeente en gaf hij een klaar en volledig beeld van de verwezenlijkingen gedurende de honderd jaren zelfstandigheid. De burgervader werd langdurig toegejuicht, waarna de aanwezigen dronken op het heil van de gemeente. Het feestmaal verliep verder in de beste stemming. Ook heel het dorp feestte ondertussen verder in gemoedelijke stemming en toen te 22 u. het monstervuurwerk werd afgeschoten zag, het dorpsplein zwart van het volk.

De tweede eeuw voor de gemeente Oud-Turnhout werd prachtig ingezet.

Zo begon Oud-Turnhout.

Honderd jaar geleden, langer dan een normaal mensenleven, was het dus in 1958 al geleden dat het allemaal begonnen is. Over het ontstaan van Oud-Turnhout is er al meer dan eens geschreven en zijn er al meerdere publicaties geweest, maar laat ons toch, aansluitend op de toenmalige feestelijkheden, nog

Op de pui van het gemeentehuis schouwden de personaliteiten de stoet.
(Foto Eddy Van Dooren)

Burgemeester Alfons Van Loon tijdens zijn toespraak, met o. a. prelaat Waterschoot, deken Reyen, pastoor Wijnants, Theo Op de Beeck e.a.
(Foto Eddy Van Dooren)

eens in 't kort deze eerste honderd jaar overlopen. Wat is er in die honderd jaar allemaal gebeurd, wat hadden ze in die jaren allemaal gedaan, en wat hadden ze in al die tijd verwezenlijkt?

De eerste aanvraag tot scheiding van Turnhout door de bewoners van de gehuchten Oud-Turnhout, Oosthoven, Schuurhoven, Darisdonck, Corsendonck, Rooy, Kindschot, Corteynen en Schoonbroek gebeurde in 1838, doch deze mislukte door het niet eendrachtig optreden van deze gehuchten.

Op 10 mei 1853 werd er aan het Provinciebestuur opnieuw het verzoek voor de gemeentelijke zelfstandigheid aangevraagd. Na een eindeloos weg-en weerzenden der dossiers en na het onderzoek door allerhande commissiën, werd er dan eindelijk op 20 juli 1855 in de Provincieraad een gunstig advies gestemd. Nu moest de zaak nog voor de Wetgevende Kamers te Brussel gebracht worden. Drie volle jaren heeft het toen nog geduurd eer de bepaalde beslissing viel. Dankzij de onverpoosde arbeid van de Heren Franciscus Van der Beken-Pasteel en Petrus Diels verkreeg men eindelijk bij wet de scheiding op 29 december 1858.

Art. 1 van deze wet van 29 december 1858 luidde als volgt:

“De gehuchten Oud-Turnhout, Oosthoven, Schuurhoven, Darisdonck, Corsendonck, Rooy, Kindschot, Corteynen en Schoonbroek, bij middel met een gele kleur aangewezen op het plan Nr.1 aan de tegenwoordige Wet gehecht, worden van het grondgebied der stad Turnhout, provincie Antwerpen, gescheiden en in afzonderlijke gemeente opgericht onder den naam van Oud-Turnhout. De grensscheidingen worden

vastgesteld zoals de gele lijn getrokken op het plan Nr.2, aan de tegenwoordige Wet gehecht, aanwijst”.

Nadat door een volkstelling het aantal bewoners werd vastgesteld op 2807, werd bij Koninklijk Besluit van 31 januari 1859 het aantal te kiezen raadsleden vastgesteld op 9.

Op donderdag 14 april 1859 werden dan de 9 eerste Oud-Turnhoutse gemeenteraadsleden gekozen

Aan de hand van deze verkiezing werd bij Koninklijk Besluit van 11 juni 1859 het eerste Oud-Turnhoutse gemeentebestuur samengesteld als volgt:

Van der Beken-Pasteel Franciscus als burgemeester; Van Dael Jacobus en Stynen Adrianus als schepenen en Diels Petrus tot gemeentesecretaris. Als raadsleden werden vervolgens nog aangesteld de heren: Clymans Janssens, De Proost Joannes Michael, Wouters Joannes Baptista, Driesen Joannes Baptista, Borghs Broeckx en Mathé Willem.

Op 24 juni legde Fr. Van der Beken-Pasteel als eerste burgemeester van Oud-Turnhout de eed af in de handen van Gouverneur Teichmann.

En, eindelijk, op 28 juni 1859, kwamen in het lokaal der gemeenteschool bijeen de heer Haerne Koninklijke, Commissaris van het Arrondissement Turnhout, zijn secretaris, de verkozen raadsleden en vele andere notabelen en bijzondere ingezetenen die allen ten dezen waren uitgenodigd om de plechtige eedaflegging van de raadsleden in handen van hun burgemeester bij te wonen. Na de voorlezing van al de besluiten en uittreksels werd de heer Van der Beken-Pasteel, burgermeester der nieuwe gemeente, uitgenodigd om over te gaan tot het ontvangen van de eed van de heren schepenen, raadsleden en secretaris.

In De Kempenaar van 9 juli 1859 lezen we daarover het volgt:

Inhuldiging van den edelen heer Vander Beken-Pasteel, eerste burgemeester der nieuwe opgerichte gemeente van Oud-Turnhout.

Dinsdag den 28ste juni, was het de dag der eed aflegging in handen van de burgemeester, van al de leden des gemeenteraads.

Met het aanbreken van den dag begaf zich elk aan het werk om de straat, genaamd de Kerkstraat, die naar de gemeenteschool uitloopt, alwaar de eed aflegging moest plaats hebben, te versieren tot het ontvangen van den edelen heer burgemeester Vander Beken-Pasteel en zijn vrouw, vergezeld van den achtbaren heer de Haerne, arrondissementscommissaris.

De inhaling had plaats omtrent 4 ure namiddags door de schoolkinderen bestuurd door den Heer P. J. Claesen. De jongens waren allen voorzien van een nationaal vaandel en de meisjes elk van een bloementuil.

De volgende dag greep de inhuldiging van het nieuwe gemeentebestuur plaats.

Uit het zelfde verslag van De Kempenaar van 9 juli 1859 lichten we de volgende passage:

(...) De dag was nauwelijks aangebroken, of de gemeentenaars wedijverden om het meest om alle luister volgens hun vermogen bij te dragen. Om 10 uur voormiddag geleek het centrum der gemeente aan een tallozen bijen zwerm, haar straten krielden van vrolijk volk, dat uit alle gehuchten kwam toegestroomd, en nu wandelend, lachend en vol geestdrift de drukke voorbereidselen tot de plechtige inhuldiging aanschouwde en

bewonderde; het is een beweging, een bedrijvigheid, een leven, dat er het hoofd van duizelig wordt: welke blijde hoogmoed beglanst het gelaat van de Oud-Turnhoutse burger, bij het zien dezer schone toebereidselen die hij voor de eerste maal in zijn gemeente ziet aanrichten.

Zes praalbogen stonden er op de doortocht opgericht, waarop men verscheidene lofdichten bemerkte. De straten waren met boomkens beplant waarin duizenden vaantjes wapperden. Omtrent 10 ½ uur ziet men de gilden van Schoonbroek en Oosthoven, met ontrolde vaandels, den tamboer aan het hoofd, zich bij hun medebroeders scharen.(...)

Nadat op de scheiding van Turnhout en Oud-Turnhout de nieuwe burgemeester verwelkomd is geworden en er verschillende toespraken gehouden zijn zet de stoet zich in beweging richting dorp.

(...) De stoet treedt langzaam en in de beste orde de kom der gemeente binnen. De gendarmen openen de stoet, en hierop volgen de schoolkinderen met hunne nationale vlaggen, dan de werklieden van het fabriek van den heer Ceusters met hunnen standaard en tamboer aan het hoofd, en achtereenvolgens de drie opgenoemde gilden, alle met hunne prachtige vaandels ontrolde; hier volgt het rijtuig van den edele heer burgemeester, in een tweede rijtuig bevindt zich de geestelijkheid, en in een derde de leden van den gemeenteraad, en eindelijk een erewacht uit een vijftigtal ruiters, sluit de optocht.

Op de doortocht dringt het vlok uit alle zijstraten, men klimt op stoelen en in vensters, ieder wil het geluk genieten den geliefden burgemeester te zien. Wat men gedurende den ganschen optocht hoort is een enkele kreet van "Leve de burgemeester!" tot dat de stoet de pastorie heeft bereikt.(...)

3 dagen later op 1 juli 1859 komt de nieuwe gemeenteraad al bijeen met onder meer op hun dagorde:

1. Verkiezing van een veldwachter, of beter gezegd, van de twee voor te stellen kandidaten.
2. Benoeming van een gemeenteontvanger.
3. Verkiezing van de 5 leden van het Bureel van Weldadigheid.
4. Verdeling van de gemeente in 3 wijken.
5. Eensluitende beslissing voorlopig het politiereglement van Turnhout te behouden, en de woning van de heer Diels, secretaris, te laten dienen als gemeentehuis.

Kort daarop werd de gemeente voor de keus gesteld zich te verenigen met het militiekanton van Turnhout of Arendonk. Om ruzie te vermijden tussen de lotelingen van Turnhout en Oud-Turnhout gaf de raad de voorkeur aan Arendonk.

In 1860 werd er een verzoek gericht aan de Bestendige Deputatie om een wekelijkse botermarkt op te richten. Deze werd toegestaan en bleef langen tijd in voege.

Einde 1864 werd er besloten een gemeentehuis te bouwen op het "Blijkske" (hoek Kerkstraat). Dit zou echter een lange historie worden want in het register der beraadslagingen van de gemeenteraad is daar de eerstvolgende jaren geen sprake meer van, totdat in 1887 de Arrondissementscommissaris in naam van de Provinciale Overheid de gemeenteraad verzoekt een beraadslaging te nemen over het bouwen van een gemeentehuis. De raad vindt het ogenblik echter niet gunstig.

Zes jaar later in 1893 wordt het bouwen dan toch goedgekeurd, doch niet meer op het "Blijkske", maar in de "Doelen" (gemeenteplein). Maar de aanbestedingen, die in 1894 waren gedaan, worden echter niet meer aangenomen en andere aanbestedingen worden voor onbepaalde tijd verschoven. In 1905 wordt er nog eens tot bouwen besloten, maar nu niet meer

in de Doelen zelf, maar op de plaats van de oude pastorie, die gans versleten is en die nu dienst doet tot gemeentehuis.

Deze keer gaat het door, en in 1908 wordt er inderdaad een nieuw gemeentehuis gebouwd onder leiding van Provinciaal Bouwmeester J. Taeymans.

In de tussentijdse jaren waren er natuurlijk nog andere belangrijke dingen gebeurd. Zo was ondertussen op 6 oktober 1868 burgemeester Van der Beken-Pasteel overleden, en was hij opgevolgd geworden door burgermeester Guilielmus Luyten, die in 1872 op zijn beurt was opgevolgd geworden door burgemeester Jacobus Peeters.

In april 1873 werd door Oosthoven en Schuurhoven, onder bedreiging zich opnieuw te verenigen met Turnhout of zich op te richten als afzonderlijke gemeente, een hulpkerk gevraagd. De gemeenteraad samen met het kerkbestuur verzette zich daar tegen, omdat dan naar hun mening de zuidwaarts liggende gehuchten, die veel verder van de kerk lagen dan Oosthoven en Schuurhoven, ook wel eens hetzelfde zouden kunnen vragen. In december 1873 was het trouwens al zover. De gehuchten Zwaneven, Darisdonck, Rooi en Corsendonk wensten ook een succursale kerk of kapellanie, maar ook daar kwam toen niets van terecht.

Op 2 december 1874 werd eindelijk (15 jaar na de scheiding) de liquidatie der gemeentelijke gemeenschap tussen Turnhout en Oud-Turnhout goedgekeurd.

In september 1876 vroeg de Provinciale Inspecteur 2 nieuwe scholen: één te Oosthoven en één in het centrum, daar de oude versleten was. De raad besliste er één te bouwen in het centrum. Maar het ging niet door. Want, ingevolge de schoolwet van 1 juli 1879 (de wet Van Humbeek) liepen de gemeentescholen zo

goed als leeg, en gingen de kinderen naar de vrije scholen die werden opgericht.

Op 11 maart 1885 wordt burgemeester Jacobus Peeters opgevolgd door Petrus Jacobus Van Miert.

In 1885 wordt de nieuwe vraag van de inwoners van Oosthoven – Schuurhoven betrekkelijk de oprichting van de Kapellanie tot hulpkerk, opnieuw verworpen.

Maar op 13 mei 1888 echter wordt de Kapellanie Oosthoven – Schuurhoven bij koninklijk besluit opgericht als parochie, en zal er dus een kerk moeten gebouwd worden.

Op 3 januari 1891 wordt Petrus Jacobus Van Miert als burgemeester opgevolgd door Jaak Broeckx

1893 was een jaar van betekenis. Behalve de wijding van de nieuwe kerk van parochie Oosthoven – Schuurhoven kregen we ook de voorlopige inhuldiging van de buurtspoorweg Turnhout – Arendonk. Deze zal later gevolgd worden door de lijn Turnhout – Meerhout en Turnhout – Mol. Een grote gebeurtenis in die tijd, maar een onderneming die nu alweer tot het verleden behoort. Het jaar werd besloten met het plaatsen van lantarens in de dorpskom.

In 1896 werd in 't Centrum een nieuwe pastorie gebouwd, en de oude pastorie werd gemeentehuis, zoals we hiervoor reeds aanhaalden.

Op 13 juni 1898 overlijdt de heer Diels, de eerste gemeentesecretaris na bijna 40 jaar dienst. Hij wordt opgevolgd door dhr. Aloïs Peeters.

Op 24 maart 1905 wordt Jaak Broeckx als burgemeester opgevolgd door Joannes Guilielmus Luyten.

In 1909 vraag het gehucht Oosthoven om scheiding van de gemeente Oud-Turnhout. Mede door het ongunstig advies van de gemeenteraad geeft de Gouverneur geen gevolg aan de vraag

tot oprichting van een zelfstandige gemeente Oosthoven.

In dat zelfde jaar werden er ook onderhandelingen gevoerd met een Maatschappij voor gasverlichting. Daar men het niet eens kan geraken voor gasverlichting, worden dan de voorwaarden gevraagd voor verlichting met elektriciteit. Hier geraakt men wel akkoord, een akkoord dat uitvoerbaar zou worden op 1 november 1910.

In 1914 kwam de eerste wereldoorlog alle werken stopzetten. Om in den nood van de vele werklozen ten gevolgen van die benarde tijd te voorzien, werd besloten tot het ontginnen van een deel van de Liereman (het staartje van de Liereman), en het oprichten van een comité volkssoep en schoolschoep.

Maar ook bezetting en oorlog gingen voorbij, zij het dan spijtig genoeg met een lijst van 22 gesneuvelden onze gemeenten.

Dadelijk na die oorlog werd er echter weer aan bouwen gedacht. Zo kregen hun beurt: pastorie Oosthoven, jongensschool Centrum, jongensschool Oosthoven en jongensschool Schoonbroek.

Op 16 september 1921 wordt Joannes Guilielmus Luyten als burgemeester opgevolgd door Josephus Jacobus Embrechts.

Volgde dan een rustigere tijd die een eerste maal verstoord werd door de mobilisatie van 1938, gelukkig niet voor lang.

Op 27 februari 1939 werd burgemeester Josephus Jacobus Embrechts opgevolgd door Jan Roes.

In 1939 kwam er dan een nieuwe mobilisatie met inkwartiering en opeisingen, en tenslotte oorlog op 10 mei 1940, met op 14 mei de inval van het Duitse leger in onze gemeente. Die dag was een droeve dag voor Oud-Turnhout, een dag die nog lang in het geheugen zal blijven. 5 burgers werden gedood (twee in het park en drie in de nabijheid van hun woning), het gemeentehuis en talrijke gebouwen werden ernstig beschadigd,

enkele waren eenvoudig uitgebrand. In vele huizen werd door de soldaten ingebroken en gestolen; heel het dorp lag vol met vensterglas, enige gedode paarden, lege bierflesjes en alle mogelijke rommel. Enkele dagen later vernamen we dan nog het overlijden van de drie dochters van de heer Marcel Meyndonckx, welke op de vlucht bij een luchtbombardement werden gedood.

Onze talrijk gemobiliseerde en gevluchte jongelingen kwamen echter allemaal terug. Vier Belgische soldaten sneuvelden op ons grondgebied, twee in Schoonbroek en twee op De Laks in de loopgrachten tegen de vaart.

Wegens de beschadiging van het gemeentehuis werden de diensten overgebracht eerst naar de Kerkstraat in het huis Coryn en nadien naar het huis van dhr. Meyndonckx.

De bezetter was blijkbaar niet erg ingenomen met de handelswijze van zijn troepen bij het binnenkomen in onze gemeente. Wij werden de eerste jaren gespaard van inkwartiering en er werd zo aangedrongen op herstel en vergroting van het kapotgeschoten gemeentehuis, dat reeds in september plannen en bestek werden goedgekeurd en het in 1943 weer in gebruik genomen werd.

In mei 1941 werden de gemeenteraden ontbonden voor de duur van de oorlog, en de zware taak werd overgenomen door het schepencollege.

Wij kregen dan ook nog te doen met rantsoeneringen, burgerlijke steun, winterhulp en boerenwacht.

Onze laatste krijsgesvangenen waren nauwelijks thuis of de opeisingen begonnen voor de tewerkstelling in Duitsland. Eerst waren het de zogenaamde "vrijwillige arbeiders" totdat men merkte dat op die lijsten van "vrijwilligers" ook de namen voorkwamen van de jongens die 's nachts uit hun bed of uit hun

schuilplaats werden gehaald. Vele van onze jongens en mannen werden weggevoerd. Sommigen hadden het geluk tijdens een korte verlofperiode te kunnen onderduiken, maar bij de bevrijding waren er toch nog altijd een honderdtal personen te repatriëren. Vier bleven er voor goed achter, één stierf in een concentratiekamp, de drie anderen werden gedood bij luchtbombardementen.

Vanaf de zomer 1943 kregen we ook bezetting van "SS"-troepen". Verschillende kastelen, villa's, herenhuizen en scholen werden geheel of gedeeltelijk in beslaggenomen. Voor enorme bedragen werd er opgeëist en vernield.

Maar het uur der bevrijding naakte. Eerst moesten nog alle bruggen opgeblazen worden, tot het houten brugske toe in de tuin van de pastorie.

En op die heerlijke, zonnige zondagnamiddag van 24 september 1944 waren ze daar, de Engelsen.

Op 21 november 1944 kwam de gemeenteraad opnieuw "in dienst", en alles ging weer stilaan zijn vroegere gang.

Op 10 september 1947 wordt burgemeester Jan Roes opgevolgd door Jozef Clement Van Miert. Jozef Clement Van Miert zou burgemeester blijven tot zijn overlijden op 28 maart 1948.

Op 17 april 1948 volgt Alfons Van Loon de overleden burgemeester op.

Op 15 april 1949 wordt bij Koninklijk Besluit een deel van de parochie St.-Bavo opgericht tot de kapelanie van het "Onbevlekt Hart van Maria, Koningin der Wereld", kortweg "Zwaneven" genoemd, maar nog afhankelijk van de hoofdparochie van het Centrum.

Op 9 april 1956 word de nieuwe kerk van 't Zwaneven gewijd, en in 1957 word er de pastorie gebouwd. En in 1958 vierden zij de 100ste verjaardag van hun zelfstandigheid.

Zo leefde Oud-Turnhout in 1954

Daarmee zijn we dan in de jaren '50 beland. Wie werkte en leefde toen zoal in ons dorp? In 1954, dus vier jaar voor de viering van honderd jaar zelfstandigheid, wandelde er een reporter van het weekblad "Zondagsvriend" door ons dorp en hij schreef daarover een merkwaardig en boeiend verslag. Lezen we even mee.

Aan de rand van de Kempische hoofdstad Turnhout tegen Arendonk en Retie aan, werd haast honderd jaar geleden een gehucht zelfstandig.

Oud-Turnhout, fier op zijn ouderdomstitel en trots op zijn heerlijk natuureservaat "De Liereman", op zijn historisch klooster Corsendonk, op zijn oude parochie Schoonbroek is zich in zijn zelfstandigheid jong gaan voelen. Zie zijn gemeentehuis en bewonder zijn zo pas gekerstend Gildenhuis. Spreek met de mensen: de joviale boeren, de simpele kunstenaars, de sympathieke "meester" en gij voelt u thuis in dat Kempische dorp waar de gilde nog danst en waar de stam Waterschoot... wortel schoot.

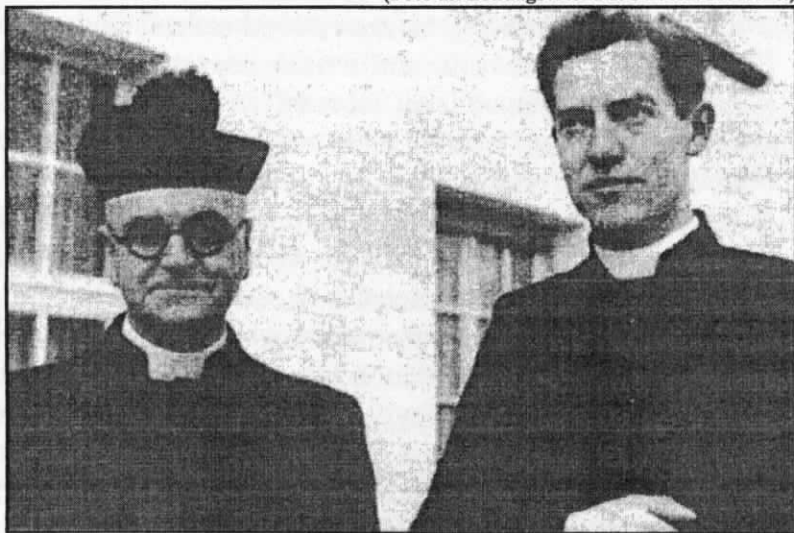
Wie zich nog herinnert hoe op 9 juli 1933 Oud-Turnhout zijn 75-jarige zelfstandigheid herdacht, weet hoe rijk die schone Kempische vlek is aan kunstenaars en aan natuurschoon.

En die kan zich een idee vormen van wat het worden zal binnen vier jaar als het eeuwfeest herdacht wordt: de triomfantelijke bezinning op de overwinning van einde december 1858, toen dhr Van der Beken-Pasteel die 't volgend jaar de eerste burgemeester was, zijn eigen inspanningen en die van gans de bevolking bekroond zag.

Dan komt meester Leo Op de Beeck weer in 't gareel, dan

Links Jan Leysen en rechts Leo Op de Beeck.
 ° Oud-Turnhout 23 febr. 1902 ° Oud-Turnhout 9 sept. 1905
 † Turnhout 8 sept. 1967 † Oud-Turnhout 29 okt. 1972
 (Foto uit Zondagsvriend 1954 verz. Jef Hens.)

Links pastoor Wijnants en rechts onderpastoor Mertens.
 ° Geel 1 april 1901 ° Mol 1 juli 1922
 † Westerlo 29 dec. 1968 (Foto uit Zondagsvriend 1954 verz. Jef Hens.)

pakken de eigen schilders weer uit met hun mooiste doeken, dan steekt overal de feestvlag uit van aan Zwaneven alover Schoonbroek tot Oosthoven, dan danst weer de St.-Sebastiaansgilde en dan blazen de Burgerzonen in één akkoord met de Heidegalm van Schoonbroek en met St.-Antonius van Oosthoven de feestmarch. Dan wordt rond het oude klooster Corsendonk weer iets van de vroegere heerlijkheid wakker... En wie weet klinkt dan op de abdijtoren van 't nabije Postel ook geen zegelied... als het de prelaat-beiaardier Célest Waterschoot, van Oud-Turnhout afkomstig, te machtig wordt... In afwachting van die historische gebeurtenis leven de mensen van Oud-Turnhout het stille leven van iedere dag, het leven in de hei waar de wind kan stormen over dreven en bossen, waar de wolken triomfantelijk zeilen over plassen en vennen en waar de leeuwerik zingend in de heide daalt of er uit opstijgt als symbool van de verjonging en de vernieuwing die zo pas in het rustieke Gildenhuis pakkend vorm kreeg.

De geest van de hei en 't ellendig leven van vroeger is nog te merken in de wijde velden verre van de gekasseide wegen. Maar tot in de meest afgezonderde hoeven langs de heizoom drong de nieuwe tijd door: daar zijn machines te vinden en modelstallen. Daar bleef het oude geloof nog bewaard maar daar klopte de modernisering van het bedrijf niet vergeefs aan. De eenzaamheid en de schuwheid met het bijgeloof legden het af voor de openhartige vriendschap en de ongemeten hulpvaardigheid. De oogst en de kinderen, de twee kostbare vruchten van de schrale Kempische grond, triomferen over het magere zand.

En de onvervalste natuurpracht overkoepelt dat aardse paradijs waar het gezond bloed der bewoners sinds eeuwen gevoed werd met terpentijnlucht en heidegeur.

Maria Colleta (Crolleke) Van de Brande.

° Kasterlee 7 december 1862.

† Turnhout 22 juli 1954.

(Foto uit Zondagsvriend 1954 verz. Jef Hens.)

Die van Oud-Turnhout bevelen over land en vruchten. Gij moet Jos Peeters zien op Schoutenhoef met zijn modelstal vol voorbeeldig bont-rood vee met "Kees" de stier die wel zijn horens moest prijsgeven maar de roem blijft van de veekweeksyndikaat. De prijs voor zindelijke dieren, T. B. C.-vrije stal en zuivere melk is bij Gust, de wijze jonge boer, in goede handen.

Gij moet een bezoek brengen aan de modelhoeve van Richard Dewit op Oosthoven, die met zijn vier zonen een doening van 40 ha bereddert en die weldra een nieuwe juwelenkast moet bestellen om de vele medailles te bergen die zijn prijsdieren hem ieder jaar bezorgen. Als gij weet dat zopas de gehele schuur uitbrandde en gij ervaart dan hoe dat gezin de kop omhoog houdt dan zijt gij meteen overtuigd van de taaie werkkraft en het schone betrouwen van die mensen die voor honderd jaar hun zelfstandigheid afdwongen van Turnhout.

Of Oud-Turnhout ouder is dan Turnhout zelf, ofwel of dat "oud" misschien eertijds niet "hout = bos" betekende, daarover breekt zich niemand het hoofd. Zelfs Gust Van Massenhoven niet en dat is nochtans de eerste de beste niet. Gust, die er 84 is, heeft drie zonen in Canada en die fietst nog op 19 minuten naar Turnhout markt "zonder in de winter een keer naar zijn oren te pakken". Gust die in de jongste oorlog zijn bril verkocht voor een pond spek maakt gedichten die hij zingt als een crochetster. En hij schrijft ook boeken; geen verzonnen geschiedenissen maar echte belevenissen. Want terwijl hij zijn "sjiek" vinnig van de ene wang naar de andere stiet, zwoer hij ons dat er in zijn laatste boek maar twee leugens stonden. "Twee alla", zei Gust al kon hij het zelf niet geloven. "Als gij aan mijn woorden twijfelt vraag het maar aan de meester"! riep Gust ons tot afscheid nog na.

Cornelia Willemse
alias Keke Van Beeck
° Meerle 13 aug. 1879
† Oud-Turnh 19 febr. 1969

(Foto uit Zondagsvriend 1954 verz. Jef Hens.)

Jos Peeters
van de "Schoutenhoef".
° O. T. 31 jan. 1906
† Arendonk 23 okt. 1989

(Foto uit Zondagsvriend 1954 verz. Jef Hens.)

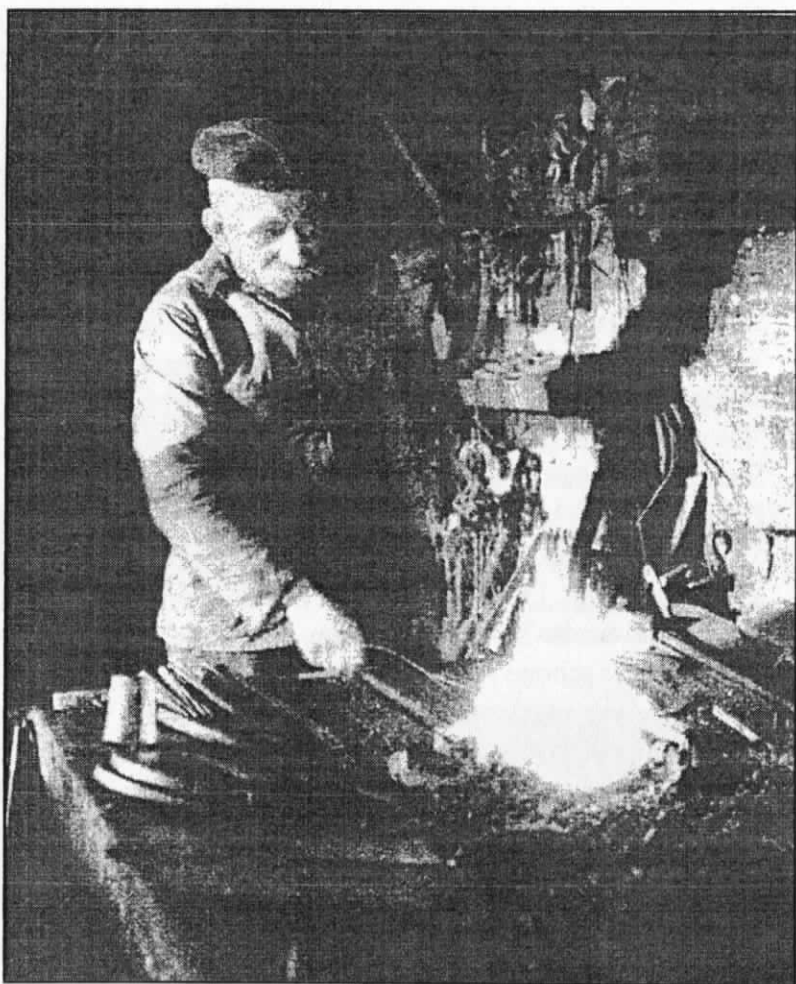
"De meester" dat is Leo Op de Beeck, de letterkundige-onderwijzer. Schoolhoofd sinds 1947 die met zijn broer Theo de toneelspeler-deklamator-lino-snijder, mede de opvoeding van de jeugd in handen heeft.

Voor die jeugd schreef de meester, alias Leo Heibos, een dertigtal boeken, terwijl hij met novellen en een zevental romans ook de groten indachtig was. De interprovinciale prijs voor Vlaamse Letterkunde, de bekroningen in de romanprijskamp van het Davidsfonds, van het Thijmfonds te De Haag en van de Vereniging voor Vlaamse schrijvers zijn verdiende lauweren... waarop hij niet rust.

"De meester" is geen boekenworm. Hij heeft daartoe geen tijd. Maar als voorzitter van de "Kroostelijke Gezinnen", van het Davidsfonds en van de fanfare vindt hij wel stof bij zijn mensen die hem niet enkel komen vinden voor een kaartpartij maar voor alles en nog wat. En de meester laat zich niet pramen: hij blijft er jong bij omdat hij aldus dag aan dag de gezonde polsslag voelt van dat schone Kempische volk dat in Keeke – Cornella Willems – een prachtexemplaar heeft. Als moeder van twaalf danst zij in de gilde, waarvan zoon Flor de hoofdman is, nog de oude dansen als bij oktoberkermis de koning geschoten wordt, als er geteerd wordt of als St.-Sebastiaan op bezoek trekt naar andere gildenbroeders onder geleide van "de Koekoek", de ongeëvenaarde spelman.

Dan draagt Keeke de muts met linten zoals zij die ook opzet als zij naar de kerk gaat. "Betje Paeshuys en Amelie Van Oevelen hebben er ook nog een, maar of ze die nog dragen..." lacht Keeke als ze poseert voor de fotograaf.

Lachen doet ook Stan Wens. Dat is "de mulder" van Schoonbroek, de zoon van Louis die tot in 1932 nog zijn windmolen had maar sedert meer dan 20 jaar het bedrijf

Adriaan August Couwenberg (alias "De Smet).

° Oud-Turnhout 27 okt. 1880.

† Oud-Turnhut 24 sept. 1964. (Foto uit Zondagsvriend 1954 verz. Jef Hens.)

"elektriseerde" en uitbreidde tot handel in meststoffen en veevoeder. Stan is op zijn doening zo trots als E. H. pastoor Mertens op zijn oude kerk met het heerlijke retabel van St.-Job en als meester Jonckers op zijn nog jonge muziekmaatschappij "De Heidegalm".

Oosthoven waar de jonge dynamische burgemeester Van Loon vandaan komt die zich niet opsluit in zijn "burgerlijk" gemeentehuis maar midden van zijn volk staat waarvan zovelen iedere dag naar de fabriek trekken en een veertigtal zelfs naar de mijn, heeft ook zijn fanfare. Stichter voorzitter Adriaan Panis wist zich met zijn mannen in de muziekprijskamp in 1948 flink te onderscheiden zoals de voetballers van Oosthoven dat nu nog doen.

Op voetbalgebied moet Oud-Turnhout het enigszins afleggen tegen die van Oosthoven, maar voorzitter Jan Leysen wist met zijn mannen aan 't ongeklopte Lille toch een eerste punt te ontfutselen tot genoeg van de Oud-Turnhout-ster Bauwens en zoon Guido Leysen die met Racing Gent wellicht naar de titel speelt in Tweede Afdeling.

Jan Leysen, de sympathieke burger uit de Van der Bekenlaan, heeft ook als toneelspeler en regisseur naam. Dat hij, die zo graag Dolle Hans speelt onlangs nog de jonge rol van Isidoor in "Leontientje" met veel bijval vertolkte, pleit voor het talent van deze sportman die alleen in dhr Waterschoot, een "as" op wielergebied zijn gelijke vindt.

De familie Waterschoot, vader Miel is er 70, behoort tot de trots van Oud-Turnhout. Drie zijner zonen zijn Norbertijn: Rafaël als missionaris, Jozef als missiebisshop en Célest als prelaat en beroemde beiaardier der abdij van Postel.

Crolleke, de 91-jarige Colet Van de Brande, de oudste der gemeente, is wel een unicum. Dat dove, gezonde vrouwke dat

Stan Wens
de mulder
van Schoonbroek
° O. T. 29 aug. 1897
† Retie 17 apr. 1981

(Foto uit Zondagsvriend 1954 verz. Jef Hens.)

August Van Massenhoven
° Gierle 30 okt. 1870
† Schoonbroek 17 dec. 1968

(Foto uit Zondagsvriend 1954 verz. Jef Hens.)

op Oosthoven met haar 84-jarige zuster Stans woont, rookt iedere maand 700 gram Semois op. Niet als sigaret maar in een stenen pijp. En dit al wel 50 jaar, in zoverre dat Crolleke tijdens de jongste oorlog ook haar tabakskaat had.

Gust Couwenberg, de smid, vindt daaraan niets bijzonder. "De mannen en ook de vrouwen van Oud-Turnhout zijn rare", lacht hij onder zijn zware snor als hij 't smidsvuur oppokert. Gust is er 73 en van zijn twaalf jaar staat hij al in de smidse waar hij de hamer nog hanteert als een jonge, al noemt hij zichzelf "een oude brik". Aan de biljarttafel is Gust, zonder bril, een hele baas en in de bibliotheek is hij een beste klant vooral dan van cowboyromans. "Wij interesseren ons nog wel meer dan aan een paardenpoot", knipoogde Gust tot afscheidsgroet.

Inderdaad in het dorp waar de fanfare "De Burgerzonen" reeds meer dan 70 jaar oud, onder de bekwame leiding van Frans Bauwens, de zoon van stichter Domien Bauwens die hij voor ruim twintig jaar als dirigent opvolgde zonder de minste vergoeding, eerste prijzen behaalden te Oostmalle, Wechelderzande, Eersel (Ned), Oostende en Mol-Sluis heeft ook zin voor de kunst. Eugeen Vermeyen die zich haast gedurende een halve eeuw voor de bloei der maatschappij opofferde mag tevreden zijn over zijn werk.

Zoals ook de kunstschilders dat mogen zijn, zowel de jonge Alfons Waterschoot als de oude Jef Claesen. Die twee tonen zich de schilders Surinx en A. M. Sohie waardig. Deze laatste die in 1927 overleed kreeg zijn grafmonument nabij de kerktoren en liet aan de Aa-beek nabij de Vondelbrug het mooie Schilderhof na waar thans advocaat Van 't Veld woont.

Van Surinx en Sohie kreeg Jef Claesen, de 75-jarige kunstenaar, enige academische opleiding als schilder en hij zelf deed de rest om verdiende faam te verwerven als heidelandschapschilder die

exposeerde te Antwerpen, Brussel, Turnhout en Parijs en waarvan vele doeken verre buiten Oud-Turnhout verspreid zijn. Als kosterorgelist, 60 jaar al, is deze kloeke man die gedurende 30 jaar postontvanger was, elke dag op de bres bij zijn zesde pastoor op dan nog tijd te vinden om naar "de Liereman" te trekken en er gagel en brem op 't doek te brengen.

Fons Waterschoot, de doofstomme kunstenaar is erg jong talent. Pas 18 hield hij te Turnhout een merkwaardige tentoonstelling die de uitzonderlijke begaafdheid van de leerling van J. Van Puyenbroek in 't licht stelde. Als portrettist en schilder van stillevens vooral dan met vissen geeft deze jonge man blijk van meer dan gewone begaafdheid die in zich de aanleg heeft om een kunstschilder van meer dan gewoon formaat te worden. Van meer dan gewoon formaat is de laatste aanwinst van Oud-Turnhout: het gildenhuis.

Natuurminnaars kunnen houden van de Lint en de Liereman: nooit volprezen schoonheid; geleerde en liefhebbers van oude glorie kunnen wijzen naar Corsendonk waar de pesttoren en de verweerde muren nabij de Wouwer en zijn 72 eilanden aan de "Rooise loop" herinneren aan geleerde monniken die honderden sierlijke handschriften voorbrachten en als stichters gelden van verscheidene andere kloosters. Iedereen in Oud-Turnhout wijst thans naar het Gildenhuis. Dat is 't meesterwerk van pastoor Wijnants de geleerde professor uit Geel die er met onderpastoor Mertens uit Millegem en met geheel de bevolking een stout stuk verwezenlijkte.

De St.-Bavokerk, een der oudste der Kempen, is merkwaardig zo door haar uitwendige bouw als door haar schilderijen. Maar ze moet "ontdekt" worden want in haar omgeving schijnt men aan 't einde van de wereld.

Het Gildenhuis als een stemmig Kempisch landgoed, een

meesterwerk van architect Leniere die in geheel het dorp vaardige helpers vond, is als een nieuw Corsendonk. Van daaruit moet weldadige invloed uitstralen over 't Centrum, over Schoonbroek, over Oosthoven en over 't Zwaneven waar weldra een nieuwe kerk moet oprijzen waardig aan 't vrije onafhankelijke Oud-Turnhout dat in zijn stemmig pleintje voor 't gemeentehuis, in zijn frisse Van der Bekenlaan en zijn lommerige Kerkstraat het oude schoon naar de kroon steekt. Het oude schoon dat door dat werkzame, dat kunstminnende, dat schone Kempische volk zijn historische glans gewaarborgd weet.

Wat was er nu op het einde van de jaren '50 zoal veranderd tegenover de eerste jaren van het bestaan der gemeente?

Er werd bij de oprichting begonnen met een bevolking van 2807 inwoners. In 1900 was dat getal 3077 en einde 1908 was het 3526, wat op 50 jaar een aanwinst gaf van 719, wat niet zo schitterend was.

Dan ging het echter met rasse schreden vooruit. Einde 1932 waren er 4660 en in 1935 al over de 5000. Telling 1947 gaf 6175 en 10 jaar later op 31/12/57 sloten we af met 6969, met een aanwinst van 147 voor dat laatste jaar. Einde 1958 waren ze de 7000 voorbij.

Het geboortecijfer was echter slechts ongeveer verdubbeld, gewoonlijk eerder min dan meer, wat het percentage van 33% en zelfs 35% terugbrengt op ongeveer 25%.

De sterfgevallen daarentegen waren verminderd van circa 25% tot circa 7%.

Dit laatste is natuurlijk te danken aan de grote verbetering inzake gezonde levensvoorwaarden en ziekteverzorging, en vooral dan aan het praktisch uitschakelen van de kindersterfte, die vroe-

ger veelvuldig voorkwam.

Zo stierven er van 1862 tot 1865, 85 kinderen aan de stuipen. Verder was er af te rekenen met verschillende besmettelijke ziekten. Zo waren er:

In 1865: 21 sterfgevallen van pokken, 1 van melaatsheid;

In 1867: 28 van kroep;

In 1868: 4 van kroep en 6 van tyfus;

In 1869: 3 van kroep en 1 van tyfus;

In 1871: 18 van scarlatine (roodvonk);

In 1872: 32 van scarlatine (roodvonk) en 11 van pokken;

In 1902: 18 van mazelen (in dat jaar waren er 88 sterfgevallen, waarvan 48 kinderen tot 5 j.

En wat de leeftijd onzer bevolking betreft, op 31/12/57 telden we 2312 kinderen beneden de 15 jaar. 4217 konden er gerekend worden tot de actieve bevolking van 15 tot 65 jaar, en 440 boven de 65 jaar.

Met de aangroei van de bevolking heeft ook het onderwijs gelijke tred gehouden. Elk der 4 parochies bezat haar scholen. Er werden twee kerken gebouwd, deze van Oosthoven en deze op het Zwaneven. Een gemeentehuis werd opgericht dat later werd verruimd en verbeterd. Er werden 3 pastorijen en 3 gemeentescholen gebouwd, en al de aangenomen scholen werden begunstigd met subsidie van de gemeente.

Er werden bijzondere inspanningen gedaan om onze wegen te verbeteren. Ook een moderne openbare verlichting werd er bekomen.

De landbouw werd er altijd druk beoefend. Oud-Turnhout was en bleef een landbouwgemeente, alhoewel de helft haar inwoners arbeidende loon- of weddetrekkenden waren.

Oud-Turnhout is geen toeristencentrum, maar we hebben toch onze prachtige natuureservaat "De Liereman" met zijn ruim

150 hectaren oppervlakte. Het is de moeite waard aldaar een bezoek te brengen aan zijn waterplassen en drassige moerassen, zijn heide en buntbossen, met ondoordringbaar struikgewas, mast, brem, riet en gagel. Werkelijk een brok oernatuur met zijn flora en fauna, waar u zeker gretig zult genieten.

Zo ligt er leeft Oud-Turnhout onder de zon, met zijn enkele kleine nijverheden, zijn landbouw, vee- en fruitteelt, met zijn moestuinen, villa's en historische monumenten, zoals de overblijfselen van het aloude klooster van Corsendonk en de bij Koninklijk Besluit van 6 juli 1957 als monument gerangschikte St.-Bavokerk.

Alfons Van Loon zou burgemeester blijven tot op 14 januari 1971 waarna hij werd opgevolgd door burgemeester Jan Baptist Nuyts, die op zijn beurt op 5 januari 1989 opgevolgd zou worden door onze huidige burgemeester Jef Kersemans.

Op 1 januari 1977 verloor Oud-Turnhout spijtig genoeg een deel van zijn grondgebied en moesten zij tijdens een nationale herschikking van de gemeenten Schoonbroek afstaan aan Retie. Wat de Oud-Turnhoutse bevolking betreft, op 1 januari 1999 dus 140 jaar na de oprichting van de gemeente telde Oud-Turnhout 12424 inwoners.

Roger Van Mierlo

Bonnen:

"Zondagsvriend" van 4 februari 1954.

De krant "Het Volk" van dinsdag 8 juli 1958.

Archief Corsendonca.

Op de boekenplank

Hopelijk hebt u na een deugdooende vakantie uitgekeken naar een nieuw nummer van ons tijdschrift en vindt u het leuk om hierin opnieuw deze stilaan vertrouwde rubriek terug te vinden. In dit nummer brengen we een selectie uit de boeiendste heemkundige bijdragen uit de tijdschriften van onze buurkringen, zowel uit binnen- als buitenland, die we ontvingen tijdens het tweede kwartaal van 1999.

In het artikel *Het beloofde land* verschenen in het aprilnummer van '99 van "**Steen voor Steen**" het tijdschrift van Heemkundegroep De Mierden uit Hooge Mierde, Lage Mierde en Hulsel peilt Martin van Gisbergen naar de beweegredenen van een voormalige inwoner en zijn gezin om hun geluk te gaan beproeven aan de andere kant van de wereld, namelijk in Australië. Wat drijft hen om deze stap te zetten en hoe sterk is vele jaren later nog de binding met hun geboortedorp. In het artikel *De Lotgevallen van de Lagemierdse Sint-Stephanuskerk* vertelt Joep Verspaandonk over de veranderingen die dit gebouw in de twintigste eeuw onderging.

In het juninummer van '99 van "**De Rosdoek**", het tijdschrift van de heemkundige studiekring de acht zaligheden uit Eersel, vinden we een zeer boeiend artikel "*De kaart van Veldhoven in 1834*". De gegevens per kavel, zoals vastgelegd op de eerste kadastrale kaart van Groot Veldhoven in 1834, werden nu via computerbestanden voor het grote publiek toegankelijk gemaakt door de werkgroep: Veldhoven 1834 van de Heemkundige studiekring de Acht Zaligheden.

In het meinumner van '99 van het contactblad van heemkundige kring "**De Vlierbes**" uit Beerse-Vlimmeren kan je via het artikel "*19 winkeltjes in Vlimmeren ... van tutters tot klonen*" meer vernemen over de winkels in Vlimmeren meer dan 50 jaar geleden.

In het eerste nummer van 1999 van "**De Runstoof**", het tijdschrift van heemkundekring Carel de Roij uit Alpen en Riel verhaalt Sjef Backx de lotgevallen van een Alphense Missiezuster gedurende de Tweede Wereldoorlog, namelijk van Anna Maria Pijnenburg alias zuster Laurentine.

In het recentste nummer van "**Brieven van Paulus**" van heemkundekring Paulus van Daesdonck uit Ulvenhout wordt uitgebreid aandacht besteed aan het 700 jarig bestaan van Bavel. In het artikel "*Bavel tussen de kerk en 't haantje*" plaatst Ad Jansen de bouwgeschiedenis van de Kerkstraat en de Brigidastraat, de hoofdstraten in Bavel in historisch perspectief en verscheen de vertaling uit Latijn door Mr. Drs Th. Bossink, oud gemeentesecretaris van Nieuw-Ginneken van de stichtingsakte van Bavel in 1299.

In het juninumner van '99 van "**De drie goddelijke deugden**" het tijdschrift van de heemkundekring Nicolaus Poppelius uit Ravels, Weelde en Poppel, brengt Marc Van Gorp in de reeks "*Van Pieren, Bokken en Krombeenders*" een boeiend gesprek met Henri Van Dun, secretaris op rust van de gemeente Ravels. In dit nummer verscheen ook het tweede deel van de hand van Willem Paulussen (†) en Frans Vosters over de aanwezigheid van 400 jaar familie Dickens te Ravels en te Weelde.

Onder de titel "*Kermis*" verscheen in het aprilnummer van '99 van **Heemkundige Kring Kasterlee-Lichtaart-Tielen** reeds het vierde artikel uit de reeks Herbergen van de hand van Luc Swerts. Na het lezen van dit artikel blijkt nogmaals dat kermisvieren vroeger meer dan nu een echt 'familiegebeuren' was.

In het juninummer '99 van heemkundige kring "**Zeven Neten**" uit Retie omschrijft Gust Adriaensen in het artikel "*De klokken in onze Sint-Martinuskerk*" het belang van de kerkklokken in vroegere tijden en de historie van de klokken van de Sint-Martinuskerk in het bijzonder. Koen Mertens schreef het vervolg van het artikel: *de Markt omstreeks 1910 en later*.

In het juninummer '99 van "**De Scheeper**" het tijdschrift van Heemkunde Werkgroep Reusel verscheen van de hand van Wim van Gompel een artikel over de herkomst van de naam Gijbels. In tegenstelling tot in België komt deze naam in Nederland niet zo vaak voor. In "*In gesprek met twee echte Reuselnaren*" interviewt Thijs van der Zanden, Gerrit Jansen en Rien Mommersteeg, twee mensen die meer dan 40 jaar een belangrijke rol hebben gespeeld in het Reuselse verenigingsleven en vooral hun steentje hebben bijgedragen bij de uitbouw van het Reusels Gemengd Koor. In dit nummer van "**De Scheeper**" vinden we eveneens het tweede deel van het artikel "*Is de post al geweest?*" van de hand van Graard Janssen.

In het juninummer '99 van de **heemkundige kring uit Balen** peilt Frans Peeters in het artikel een moeizame bevolkingsontwikkeling in Balen naar het bevolkingsverloop in het verre Balense verleden. In het artikel "*De abdij van Averbode en de geestelijkheid van Balen*" schetst Herman

Janssens, archivaris van de Norbertijnenabdij van Averbode, de invloed die de abdij van Averbode heeft gehad op het dagelijkse leven in Balen en zo mee de kerkelijke geschiedenis van dit dorp heeft bepaald. Dit artikel verscheen naar aanleiding van de voorstelling van het boek J. Berghmans, *Kerkelijke bedienaars en hun helpers*.

In "**De Berse**", nummer 3 van '99, het tijdschrift van heemkundekring Den Beerschen Aard uit Oost-, West- en Middelbeers, wordt ruim aandacht besteed aan de Stichting Het Oude Kerkje die al meer dan 20 jaar ijvert voor het behoud van dit oude monument.

Naar aanleiding van de viering van **20 jaar heemkunde in Vesseem, Wintelre en Knegsel** publiceerde onze vrienden van heemkundevereniging **De Hooge Dorpen** het interessante boek *Venster op het verleden*. In deze publicatie wordt uitgebreid aandacht besteed aan 20 jaar heemkunde in Vesseem, Wintelre en Knegsel, maar wordt ook het belang van archeologie, genealogie en de geschiedenis van een dorpsgemeenschap in het algemeen niet vergeten.

Rudy Cornelis

CORSENDONCA

Corsendonca

Corsendonca is het ledentijdschrift van de Oud-Turnhoutse Heemkundekring "Corsendonca". Het verschijnt viermaal per jaar en is geregistreerd onder het nummer ISSN 0779-5785.

Losse nummers zijn verkrijgbaar voor de prijs van 100 fr.

Redactie en lay-out : Roger Van Mierlo
Draaiboom 4
2360 Oud-Turnhout tel.72.06.24

Elk artikel of verhaal handelend over ons dorp, zowel van vroeger als nu en dat geschikt is voor ons tijdschrift, is steeds welkom op boven vermeld redactieadres.

Lidmaatschap

Het lidgeld bedraagt 250 fr per jaar. Men kan steeds lid worden door storting van dit bedrag op rekening **001-1085134-71 t.n.v. Heemkundekring Corsendonca**. U ontvangt dan niet alleen het ledentijdschrift, maar u krijgt ook steeds een flinke korting bij een nieuwe publicatie.

INHOUD

Voorwoord	blz. 1
De Soldaten van Oosthoven en Oud-Turnhout	blz. 2
Simon Van Dijck	blz. 5
Uitbundige eeuwfeestviering te Oud-Turnhout	blz. 9
Op de boekenplank	blz. 40

ASLK - SPAREN

REEDS JAREN HET MEEST ERVAREN

UW BANK EN VERZEKERINGSTEAM

ASLK

BANK+VERZEKERINGEN

Agentschap Oud-Turnhout
Steenweg op Turnhout 7
2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/45.01.21

Agentschap Arendonk
De Valken 8
2370 Arendonk
Tel. 014/67.76.96

FORTIS

Solid partners. Flexible solutions